

A MAGYAR–ROMÁN TÁRSASÁGOK TÖRTÉNETE 1945–1950-IG

– Csobai Lászlóné –

I. Magyarország bel- és külpolitikai helyzete a második világháború végén

Magyarország 1944 őszén fokozatosan hadműveleti területté vált és egyben megszállt országgá. A harcoló csapatok 1944. szeptember 23-án érték el az ország délkeleti határait, az első magyarországi települést, december közepére a Tiszántúl jelentős része is a szovjet csapatok kezére került, és a hadműveletek 1945. április közepéig tartottak. A front elvonulásával általában a legtöbb helyen megalakulnak az új hatalmi szervek nemzeti bizottság néven. Ezek legfontosabb teendői a halottak eltemetése, a háborús romok eltakarítása, a járványok megelőzése, a közélelmezés megszervezése, a termelés újraindítása, stb. A felsoroltak mellett fontos szerepük volt még a szovjet hadsereg ellátását biztosító szolgáltatások, különösen a közmunkák megszervezésében, amelyek a front állásától és szükségleteitől függően érintették általában a polgári lakosságot. Az országban zajló események alakulását befolyásoló tényező lett az illegalitásból kilépő Magyar Kommunista Párt. A párt akcióprogramját 1944. november 30-án a debreceni Néplap hasábjain tette közzé. A program a következő fontosabb követeléseket és intézkedéseket tartalmazta:

- a. a nemzet aktív részvétele az ország felszabadításában,
- b. a fasiszta szervezetek feloszlatása, a háborús bűnösök felelősségre vonása,
- c. a népellenes törvények és rendeletek hatálytalanítása a demokratikus szabadságjogok egyidejű biztosításával,
- d. az igénylők közreműködésével radikális földreform bevezetése,
- e. a nagytőke befolyásának korlátozása, a munkások és alkalmazottak szociális helyzetének javítása,
- f. a sztrájkjog törvényben való rögzítése
- g. őszinte együttműködés a szomszédos államokkal és a nyugati szövetséges nagyhatalmakkal,
- h. barátság kiépítése a Szovjetunióval,
- i. a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, vagyis a koalíció mielőbbi létrehozása, amelyben az ország valamennyi demokratikus és antifasiszta erejének egyesülniük kell.¹

A Magyar Nemzeti Függetlenségi front 1944. december 2-án alakult meg Szegeден, az MKP, a Szociáldemokrata Párt (SZDP), a Nemzeti Parasztpárt (NPP), a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt (FKGP), a Polgári Demokrata Párt (PDP), és a szakszervezetek részvételével. A front tagjai a Magyar Kommunista Párt akcióprogramját – kisebb módosításokkal – saját közös programjukként fogadták el. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontot és programját a Szovjetunió, mint Magyarország további sorsáért felelős szövetséges nagyhatalom az antifasiszta nagyhatalmak

¹ IZSÁK 1938. 11.

nevében is hajlandó volt elfogadni. A szövetséges nagyhatalmak hozzájárulásával és a függetlenségi frontba tömörült pártok megegyezése alapján 1944. december 14-én Debrecenben megtartotta alakuló ülését az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottsága. Az előkészítő bizottság kiáltvánnyal fordult a nemzethez, majd december 15–20. között – a nemzeti bizottságok aktív közreműködésével – lebonyolította az ideiglenes nemzetgyűlési választásokat. Az Ideiglenes Nemzetgyűlésben 230 képviselő foglalt helyet, közülük 90 az MKP, 56 az FKGP, 43 az SZDP, 16 az NPP, és 13 a PDP tagja volt. A felsoroltakon kívül 26 képviselő a szakszervezeteket képviseltette a törvényhozásban, 12 képviselő pártonkívüliként csatlakozott a függetlenségi fronthoz, valamint programjához.² A mandátumok száma összesen 498-ra emelkedett. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés első ülésén, 1944. december 21-én, Debrecenben, a nemzet akaratának kifejezésére egyedül hivatottnak és a “magyar állami szuverenitás kizárólagos képviselőjének” nyilvánította, majd másnap – a szövetségesek által Moszkvában elfogadott lista alapján – „megválasztotta” az Ideiglenes Nemzeti Kormányt. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke Zsedényi Béla egyetemi tanár, a miniszterelnök Miklós Béla vezérezredes lett. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés – előzetes pártközi megállapodás alapján – 23 tagú Politikai Bizottságot is választott, széles hatáskörrel. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülései közötti időszakban ez a testület ellenőrizte a kormányt. A bizottság munkájában a pártok vezető politikai személyiségei vettek részt. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány összetétele nem felelt meg pontosan a politikai erőviszonyoknak, ezért a későbbiekben két ízben is sor került a kormány „rekonstrukciójára”. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány, a függetlenségi front programjának megfelelően, 1944. december 28-án hadat üzent Németországnak. Ezzel Magyarország egyértelműen kinyilvánította csatlakozását az antifasiszta hatalmakhoz, és ezzel megnyílt az út a fegyverszünet megkötéséhez is. Magyarország, mint a háború vesztese, arra kényszerült, hogy fenntartás nélkül elfogadja a győztesek érdekeit, és az általuk diktált feltételekkel kössön fegyverszünetet, majd békeszerződést. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány az 1945. január 20-án Moszkvában aláírt fegyverszüneti szerződésben vállalta, hogy minden lehetséges módon és eszközzel hozzájárul a szövetségesek háborús erőfeszítéseikhez, és 8 gyalogos hadosztályt bocsát a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság rendelkezésére. A diktátum érvénytelenítette az 1938. és az 1940. évi bécsi döntéseket, és arra kötelezte a kormányt, hogy az összes csapatot és hivatalnokot Magyarország 1937. december 31. határai mögé vonja vissza. Rendelkezett még a fasiszta maradványok felszámolásáról, a jóvátételi kötelezettségekről, a polgári közigazgatás helyreállításáról, valamint a Szövetséges Ellenőrző Bizottság, a (SZEB) felállításáról. A bizottság tagjai voltak az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a Szovjetunió képviselői, elnöke pedig Vorosilov marsall lett, ebből adódóan Magyarország további sorsának alakításában a döntő szó a szovjeteké lett. A SZEB volt hivatott szabályozni és ellenőrizni a fegyverszüneti feltételek végrehajtását. Széles hatáskörrel rendelkezett, „kezében tartotta” a külpolitikát, de fontos belpolitikai kérdésekben is utasíthatott. Ez azt jelenthette, hogy nemcsak az ország szuverenitását korlátozta, hanem az Ideiglenes Nemzeti Kormányt és az azt követő kormányok politikáját is erősen befolyásolta. A fegyverszüneti szerződést a szövetséges nagyhatalmak nevében Vorosilov, az Ideiglenes Nem-

² PÖLÖSKEI-GERGELY-IZSÁK 1994. 270.

zeti Kormány megbízásából pedig Gyöngyösi János külügyminiszter, Vörös János honvédelmi miniszter és Balogh István miniszterelnökségi államtitkár írta alá.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány a fegyverszüneti szerződés aláírása után látott hozzá az új államszervezet kiépítéséhez. Legelső feladatának a demokratikus hadsereg megszervezését tekintette. Megkezdődött a felbomlott közigazgatás újjászervezése, az új belügyi és igazságügyi apparátus kiépítése, a közrend biztosítása, az újjászerveződő rendőrség bünyügyi osztályának megalakítása, a háborús bűnök elkövetésével gyanúsítottak felkutatása. A politikai rendőrség megszervezésében kezdettől – a szovjet és állambiztonsági szervek képviselőinek közreműködésével és tanácsával – Péter Gábornak volt fontos szerepe. 1945. március elején megalakult a Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai Osztálya, júliusban pedig létrehozták a gazdasági rendőrséget. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. januári rendeletével újjászervezte az önkormányzatokat és a közigazgatást. Az ideiglenes törvényhatósági bizottságok és képviselő testületek megválasztásával és összetételével kapcsolatosan a jogszabály úgy intézkedett, hogy azokban minden demokratikus párt, illetve a szakszervezeteken keresztül a társadalom minden rétege arányos képviselőkhöz jusson. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. február 26. rendelete – a polgári jobboldali és fasiszta politikai és félkatonai szervezetek feloszlataásáról – a fasiszmus maradványai radikális felszámolásának a jegyében fogant. Ezzel egyidejűleg hatályon kívül helyezte az ún. zsidótörvényeket, és rehabilitálta az ellenforradalmi rendszerben baloldali meggyőződésükért elítélteket. A népbíróságok végezték a háborús bűnösök büntetőjogi felelősségre vonását. 1945. február-márciusban megalakultak a földigénylő bizottságok, március 17-én a kormány elfogadta a földosztásról szóló rendeletet, majd a bizottságok átalakultak földosztó bizottságokká, és a földosztás is befejeződött augusztus végére. A végrehajtott földosztás felszámolta a nagybirtokrendszert, megszüntette a nagy- és középbirtokok gazdasági hatalmát Magyarországon.

Az 1944. március 19-i német megszállás után rendszeressé váló légitámadások, majd szeptember végétől a több mint fél éven át tartó frontharcok romhalmazzá változtatták az országot. A fővárosban több mint 13.000 lakás megsemmisült, több mint 18.000 lakhatatlanná vált. Szinte teljesen megbénult az egész ország közlekedése. Felrobbantották a vasúti és közúti hidak jelentős részét. A németek szétrombolták a vasúti sínhálózat és pályatestek közel 40 %-át. A gyárak, üzemek és vállalatok 90 %-át érte kisebb-nagyobb károsodás. Az állatállomány és a mezőgazdasági felszerelések is súlyosan károsodtak. A háborús károk a nemzeti vagyon 40 %-ának feleltek meg, ami a hadműveletekből, s főleg a bombatámadásokból és az egymással szemben álló hadseregek szükségleteinek a kielégítéséből származott, illetve a veszteségeket növelte még a nemzeti vagyon jelentős részének Ausztriába és Németországba való szállítása is. Az anyagi károk mellett Magyarország második világháborús embervesztése kb. 750.000-re tehető. Az ország jóvátételi kötelezettségei tovább nehezítették a helyreállítást. A fegyverszüneti szerződés értelmében Magyarország a Szovjetunióknak 200, Jugoszláviának 70, Csehszlovákiának 30 millió USA-dollárt volt köteles hat év alatt természeti javakban – világgpiaci áron számítva – fizetni.

Az ország belpolitikai helyzetét jellemezte, hogy 1945 nyarára a pártok az egész országban kiépítették szervezeteiket, és ezzel nagyjából egyidejűleg lazultak kapcsolataik, ellentéteik pedig fokozódtak. Az MKP befolyását mutatja, hogy 1945 február-

jában 30.000, majd októberben már félmillió tagja volt. A párt akcióprogramjának mielőbbi végrehajtását és az újjáépítés megindítását szorgalmazta. Elsősorban az ipari munkásságra, a bányászokra és a falusi szegénységre kívánt támaszkodni. Az MKP Moszkvából jött vezetői: Rákosi Mátyás (főtitkár), Farkas Mihály, Révai József, Nagy Imre, Vas Zoltán – és az itthoniak: Rajk László, Kádár János, Horváth Márton, Apró Antal, Kállai Gyula nemcsak a megszálló hatóság bizalmát élvezték, hanem többségük fenntartás nélkül kiszolgálta a Szovjetuniót is.³ Ugyanakkor az MKP kezdettől fogva számított a koalíciós pártokban tevékenykedő baloldali politikusokra, akik beépített személyek voltak az ellenzéki pártokban. A párt lapja a Szabad Nép volt.

A SZDP az MKP-hez hasonlóan szintén az ipari munkásságra és a városi dolgozó rétegekre kívánt támaszkodni. Taglétszáma olyan 400.000 körül mozgott. A párt egyáltalán nem volt egységes. Vezetői között volt a konzervatív Peyer Károly, az európai szociáldemokrata Kéthly Anna, Bán Antal, Szeder Ferenc, Szélig Imre és a határozottan baloldali, erősen kommunistabarát Marosán György, Szakasits Árpád (főtitkár), Rónai Sándor. A párt lapja a Népszava volt.⁴

A baloldali radikális Nemzeti Parasztpárt elsősorban a szegény- és kisparasztság politikai képviseletére vállalkozott, de csatlakoztak hozzá az értelmiségiek (pedagógusok, orvosok, protestáns lelkészek) közül is. 1945 augusztusában taglétszáma meghaladta a 170.000-et. A párt vezetői: Veres Péter, Kovács Imre, Darvas József, Erdei Ferenc, Illyés Gyula, Farkas Ferenc és mások voltak. Mondhatnák, hogy e pártban tömörültek a népi írók mozgalmának legjelesebb képviselői, és itt tevékenykedett Bibó István is. A párt lapja a Szabad Szó volt.⁵

A FKGP újjászervezése 1944 végén Debrecenben történt Balogh István elnökletével. A párt 1945 nyarára, mintegy 900.000 fős tagságával átfogta az egész országot. A párton belül megkülönböztethetünk:

1. A párton belüli balszárnyhoz tartozókat, akik vállalták a MNFF programjának következetes végrehajtását. Ők voltak a polgári tagozatban helyet foglaló baloldali értelmiségiek, mint: Barcs Sándor, Gulácsy György, Mihályfi Ernő, Ortutay Gyula, és itt helyezkedtek el Dobi István és szegényparaszti hívei is. A balszárnyhoz számítható Gyöngyösi János, Fíló Sámuel, Szabó Árpád, Dinnyés Lajos és Oltványi Imre is. Ez a szárny igen szoros kommunista kapcsolatokkal rendelkezett. Elismert vezetőjük maga a pártvezér, Tildy Zoltán volt.

2. A párton belüli centrum alkotta a legerősebb és a legszervezettebb csoportot, tagjai voltak Nagy Ferenc, Kovács Béla, Varga Béla. Mögöttük sorakozott fel nemcsak a módos parasztság túlnyomó többsége, hanem a közép- és kisparasztság jelentős része. Jó kapcsolataik voltak a városi burzsoáziával és a nagytőke képviselőivel, valamint a katolikus egyházzal. Ez a szárny – elsősorban külpolitikai okokból – a békeszerződés aláírásáig nem kívánta a baloldali pártokkal kötött megállapodást felmondani, mivel ez az MNFF szétszakítását jelentette volna.

³ Uo. 276.

⁴ Uo. 276.

⁵ Uo. 276.

3. A párton belüli polgári és kispolgári irányzat képviselői igen nagy számban foglaltak helyet. Tagjai képviselték a nagytőkét és a vele összefonódott nagybirtokosokat, mint Auer Pál, Pfeiffer Zoltán, Szolnoki István és Sulyok Dezső. Létezett még a Vásáry István és a B. Szabó István-féle módos paraszti irányzat is. A kisgazdapártot 1945 nyarára kialakult összetétele miatt a történeti irodalom joggal nevezi gyűjtőpártnak. A párt lapja a Kis Újság volt.⁶

1944 végén a polgárság másik szószólójaként jelentkezett a Polgári Demokrata Párt. A párt lényegében a fővárosban és a megyeszékhelyeken rendelkezett politikai befolyással kb. 60.000 fős tagságával. 1945 áprilisában a párt elnöke gr. Teleki Géza volt, majd Szent-Iványi Sándor teológiai tanár lett. Az alelnökök Bródy Ernő és Órley Zoltán voltak, tagjai pedig még Supka Géza nagytudású polihistor és Rupert Rezső polgári liberális politikus. A párt lapja a Világ volt. A MKP hatására 1945 nyarára a Polgári Demokrata Pártot kiközösítették a függetlenségi frontból.⁷

A Magyar Radikális Párt 1944 novemberében Csécsy Imre vezetésével szerveződött újjá. Programja és politikai irányelvei baloldali jellegük ellenére is csak szűk körben terjedtek el. Vezetőik Csécsy Imre mellett Zsolt Béla és Kende Zsigmond. A párt lapja a Haladás volt.⁸

1944 végén, 1945 elején kezdődött meg a Keresztény Demokrata Néppárt, majd 1945 tavaszától a Demokrata Néppárt szervezése. Két egyetemi tanár, Eckhardt Sándor és Bálint Sándor révén azonban már 1945 végétől parlamenti képvisellel rendelkeztek. Lapjuk a Hazánk volt.⁹

A nyugati nagyhatalmak a diplomáciai elismerést a közös listáról való lemondástól tették függővé. Az 1945. november 4-i nemzetgyűlési választásokon a szavazatok alapján a FKGP 245, az MKP 70, az SZDP 69, az NPP 23, a PDP 2 mandátumot szerzett. A nemzetgyűlés első ülése azonban még további 12 képviselőt választott tagjai sorába. Így került megválasztásra: Bölöni György, Miklós Béla, Juhász Nagy Sándor, Károlyi Mihály, Kodály Zoltán, Moór Gyula, Páczay Pál, Szentgyörgyi Albert, Szőnyi István, Tamási Áron, Vámbéry Rusztem és Zsedényi Béla.¹⁰ A nemzetgyűlési választások tisztázták a politikai erőviszonyokat Magyarországon. A „polgári tábor” szinte egyöntetű támogatását élvező Független Kisgazdapárt szerezte meg a szavazatok abszolút többségét, ugyanakkor a kommunisták–szociáldemokraták és a parasztpártiak együttes szavazati aránya 41,2 % volt. Ez egyben azt is bizonyította, hogy az új nemzetgyűlésben a baloldal jelentős erőt képviselt. 1945. november 15-én sikerült a kisgazdapárt vezetőjének Tildy Zoltánnak koalíciós kormányát megalakítania, melyben 7 kisgazdapárti, 3-3 kommunista és szociáldemokrata és egy parasztpárti politikus kapott helyet. Dobi István, Rákosi Mátyás és Szakasits Árpád államminiszterként kerültek be a kormányba. A FKGP győzelme után a Tildy-kormányban a baloldal pozíciói jelentősen megerősödtek, és a kormány megalakulásának külföldi visszhangja kedvezőbb volt mint a hazai.

⁶ Uo. 277.

⁷ Uo. 277.

⁸ Uo. 277.

⁹ Uo. 278.

¹⁰ Uo. 280.

II. A Budapesti Magyar–Román Társaság létrejöttének körülményei és megalakulása

E tanulmány első fejezetében nyomon követhettük az ország belpolitikájának legfontosabb eseményeit. Az ország bel- és külpolitikai helyzetéből adódó politikai követelések tulajdonképpen megfogalmazták a Magyar–Román Társaság megalakításának szükségességét, és egyben meghatározták, illetve előkészítették a társaság létrejöttének körülményeit. Pontosabban megfogalmazva az MKP-nek már az 1944. november 30-án, a debreceni Néplap hasábjain közzé tett akcióprogramjában felsorolt követelések és intézkedések között olvashatjuk többek között a következő célkitűzést: „őszinte együttműködés a szomszédos államokkal és a szövetséges nyugati nagyhatalmakkal”. Ennek a célkitűzésnek a jegyében alakultak meg a különböző Társaságok, mint a Magyar Keleti Társaság,¹¹ a Magyar–Szovjet Művelődési Társaság¹² a Magyar–Román Társaság, a Magyar–Angol Társaság¹³, a Magyar–Amerikai Társaság¹⁴, a Magyar–Jugoszláv Társaság.¹⁵ Megalakulásuk az ország külpolitikai elszigeteltségéből való kiutat jelentették, illetve a nyitást és egyben az ország szuverenitásának az elismertetését kívánták elősegíteni, szorgalmazni. Nem véletlen, hogy megalakulásuk kronologikus sorrendjében, az említett társaságok közül éppen a Magyar–Román Társaság volt a harmadik. A társaság főtítkára, Balázs T. Béla megfogalmazása szerint: „tudvalevő, hogy az összes szomszédos népek közül a legtöbb tennivalónk a románokkal van”.¹⁶

A levéltári iratanyagból úgy tűnik, hogy a magyar–román kultúrkapcsolatok megindításának, illetve rendezésének tervezése szinte egy időben két szálon is elkezdődött. Senczei László budapesti író 1945. szeptember 14-i keltezéssel beadványt küldött a Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak, melynek tárgya: „A Magyar–Román Kultúrkapcsolatok Munkaterve”. A beadványt, illetve annak másolatát a VKM eljuttatta Gyöngyösi János magyar külügyminiszternek azzal, hogy még mielőtt állást foglalna a figyelmet érdemlő tervben, kérje a külügyminiszter véleményét is. Az említett beadványhoz egyidejűleg elkészült annak költségvetési tervezete is, amely egy előirányzat volt az 1945. október 1-jétől 1946. április 1-jéig terjedő időszakra. A román kulturális kapcsolatok munkaterve már az elején leszögezi, hogy a bekövetkező új korszakban a Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak rendszeresen szorgalmaznia kell a délkelet-európai szomszéd népekkel a kulturális kapcsolatok ügyét. Az említett munkaterv szerint a Kultuszminisztérium Külföldi Kulturális Ügyosztálya keretében, illetve annak egy autonóm szerveként „Délkelet-Európai Művelődési Munkakör”-t kellene létrehozni, amely megindítana egy széleskörű, a szellemi élet több területére kiterjedő munkát, amely a „délkelet-európai szomszéd népek kultúráját a magyar műveltség termékenyítő közelségébe hozhatná”. A beadvány szerint a Délkelet–Európai Művelődési Munkakörnek két alosztálya lenne: egy

¹¹ UMKL VKM iratai XIX i–u 57747/1946.

¹² Magyar Nemzet 1945. okt. 6. 1.

¹³ Uo.

¹⁴ Magyar Nemzet 1945. okt. 4. 1.

¹⁵ Uo.

¹⁶ UMKL KÜM iratai 45002/1945

román és egy délszláv (jugoszláv és bolgár). A munkaterv részletesen csak a román kapcsolatok kiépítésére tesz javaslatokat, átfogóan kiterjesztve azokat a kulturális szféra szinte minden ágára, mint a:

1. *Könyvkiadás*

Felsorolja melyek azok a legfontosabb, alapvető művek, amelyek azután kihatnak a magyar–román kapcsolatokra. Kiemeli a román bibliográfia jelentőségét.

2. *Színházi élet*

Tartalmazza a színházi élet továbbfejlesztésére vonatkozó elképzeléseket, különös tekintettel az operairodalomra.

3. *Zenei élet*

Elsősorban a román népzene népszerűsítésére tett javaslatokat, kihangsúlyozva a hangversenyek fontosságát.

4. *Kiállítások rendezése*

A kiállítások rendezésénél kiemeli a román etnográfia területét.

5. *Képzőművészet*

A képzőművészetnél a magyar–román közös vonásokra hívja fel a figyelmet.

6. *Ismeretterjesztő, népszerűsítő tevékenység*

Kiemeli a népszerűsítő előadások tartását, a szabadegyetemek rendezését, a román nyelvtanfolyamok kiírását, versenyvizsgák megtartását, valamint a romániai ösztöndíjak odaítélésének fontosságát.

7. *Magyar–Román egyetemi kultúrcsere*

Ennek keretében román professzorok magyar egyetemeken, magyar professzorok román egyetemeken oktatnának egy-két szemesztert.

A munkatervben szerepel egy Délkelet-európai Szemle, amely havi, vagy évkönyvszerű megjelenésével a délszláv mellett rendszeresen közölne román anyagot is. Legvégül fontosnak tartotta mindazok nyilvántartását, akik rendszeresen foglalkoznának román kulturális ügyekkel. Azokra az írókra, tudósokra, képzőművészekre és zenészekre gondolt a munkaterv szerzője, akiket a munkaprogram megvalósításánál számításba lehetne venni. Szükségesnek látta még kihangsúlyozni, hogy a munkát azokkal az emberekkel és azzal az anyaggal kell elkezdni, amely az adott körülmények között kéznél van, ezért is tartja fontosnak a számbavételt. Mellékletként tartalmazta az első költségvetési irányzatot is, amely hat pontban foglalta össze a legfontosabb tételeket:

- a. Pályázat egy népszerű román irodalomtörténet megírására 15 ív terjedelemben, amely a pályadíjjal és a nyomdaköltséggel együtt 300 000 P;
- b. Egy román nép- és műzeneszámokat bemutató hangverseny rendezési költségeire 70.000 P;
- c. Egy klasszikus román színdarab lefordításának honoráriumára 20.000 P;
- d. Egy román etnográfiai és képzőművészeti kiállítás rendezési költségeire 40.000 P.

Egy előadó havi honoráriumára 6 x 8.000, azaz összesen 48.000 P-t irányzott elő. A költségvetési terv szerint a terv elbírálásánál figyelembe kell venni, hogy az előirányzott összeg nagy része megtérülne a könyv eladásából, a hangverseny fellépti díjából, sőt megfelelő üzleti publicitás esetén még haszonnal is járhatna.¹⁷

¹⁷ UMKL VKM iratai 110097/1945.

Ez volt tehát mindjárt a háború utáni első elképzelés a román kulturális kapcsolatok felvételére, az együttműködés kialakítására még a Magyar–Román Társaság megalakulása előtt. Ebből a koncepcióból is világosan kitűnik, hogy külpolitikailag csak Romániával és Jugoszláviával tartották elképzelhetőnek a kapcsolatfelvételt. Az iratanyagból kiderül, hogy a Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kulturális ügyekben is minden alkalommal egyeztetett a Magyar Külügyminisztériummal még mielőtt állást foglalt volna. A külügyminisztérium Szenczei László beadványára reagálva megállapította, hogy a vázolt program oly széles körű, úgyszólván felöleli a minisztérium, a Külügy Társaság, valamint a Magyar–Román Társaságnak a munkakörét.¹⁸ A külügyminisztérium válasza szeptember 25-i keltezésű, és úgy tűnik, hogy Szenczei László beadványa független, önálló kezdeményezés volt, amikor a Magyar–Román Társaság létrejött, megalakulása már eldöntött tény volt. Mint említettem, már a minisztérium is hivatkozott rá, miután hivatalosan a Magyar–Román Társaság 1945. szeptember 21-én alakult meg.

III. A Magyar–Román Társaság megalakulása

A Magyar–Román Társaság 1945. szeptember 21-én tartotta alakuló közgyűlését Budapesten, a Györfly István Kollégium dísztermében. Az alakuló közgyűlésen dr. Szegfű Gyula történész professzor, az akkori Magyarország moszkvai nagykövete elnökölt. Az alakuló közgyűlésen felszólaltak Gyöngyösi János külügyminiszter, Szentgyörgyi Albert természettudós, Tamási Áron és Darvas József író, Kosáry Domokos történész, bibliográfus és Kardos László.¹⁹

1. A Magyar–Román Társaság célkitűzése, szervezeti felépítése, feladata

A Magyar–Román Társaság Politikai és Kulturális Tájékoztatója szerint a társaság a következő célkitűzéssel alakult meg: „ – irodalmi, művészeti, tudományos és társadalmi kapcsolatok létesítése és ezek fejlődésének előmozdítása a két ország népe között, Magyarország és Románia kulturális és társadalmi tényezőinek bevonásával. Hatékonyabban a két ország népének kölcsönös tájékoztatása Magyarország és Románia társadalmi életéről.”²⁰

Elnök: Kodály Zoltán, Főtitkár: Balázs T. Béla, Titkár: dr. Sinkovics Márta. Az Elnöki Tanács tagjai: Bartók Béla, Szentgyörgyi Albert, Bereczky Albert, Szalay Sándor, Marosán György, Illyés Gyula, Darvas József, Farkas Mihály, Révay József, Szegfű Gyula, Alföldi András, Hajnal István, Ortutay Gyula, Szőnyi István, Veil Emil, Major Tamás, Domanovszky Sándor, Sántha Kálmán. A választmány tagjai: Csicsery-Rónai István, Lukács Gyula, Kosáry Domokos, Berky János, Béky Ernő, Kardos László, Haraszty Sándor, Hont Ferenc, Györke József, Szabó Zoltán, Tildy Zoltánné, Hamza D Ákos, dr. Manyák Ernő, Nonn György, Zakariás G. Sándor, Zsanthon István, Ger-

¹⁸ Uo.

¹⁹ Magyar–Román Társaság. – Asociatia Maghiaro–Romana.1945–1947. Budapest.

²⁰ Politikai és Kulturális Tájékoztató. A Magyar–Román Társaság Dokumentációs Osztálya. Budapest. (MMM N Gy. Hd. 87.103.1.)

gely Sándor, Komáromi Pál, Majláth Jolán, Visky János, Jusztusz Pál, Erdődi János, Simándy Tamás, Farkas Ferenc, Bisztray Gyula.²¹

A Magyar–Román Társaság legfontosabb feladatának tekinti a kulturális kapcsolatok felvételét Romániával, éppen ezért – Balázs T. Béla, a társaság főtitkárának megfogalmazásában – a hivatalos magyar külpolitika leghathatósabb támogatója a két nép tudományos és művészeti eredményeinek kicserélése lehet.

A Magyar–Román Társaság megalakulása után 1945. szeptember 29-én nyújtotta be a Magyar Külügyminisztérium Kulturális Osztályához az első költségvetési tervezetét. Balázs T. Béla, a társaság főtitkára levélben kéri költségvetésük jóváhagyását, hogy kulturális programjukat megvalósíthassák.²² A Magyar Külügyminisztérium 1945. október 3-án küldte el költségvetési hozzájárulását. A miniszteri leirat tartalmazza azon kikötését, hogy „a társaság mindenféle kérdésben mind a Külügyminisztérium, mind a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium illetékes osztályaival előzetesen meg kell beszélniük tennivalójukat, és akkor a külügyminisztérium nem zárkózik el az alól, hogy konkrét, nagyobb rendezvények alkalmával újabb kérelemmel fordulhassanak a minisztériumhoz anyagi támogatásért”.²³

A minisztérium ezen kikötéséből is érzékelhető, hogy mennyire külpolitikai kérdés is volt a társaság működése. A Nemzeti Segély a Magyar–Román Társaságnak felajánlotta a Munkácsy u. 15. szám alatti házat. Ahhoz azonban, hogy a társaság berendezhesse székházát, a házon bizonyos javítási munkákat kell elvégezni, ezért október 23-án Balázs Béla főtitkár, írásban kéri a külügyminisztert 2.000.000 P kiutalására.²⁴ Sajnos a Magyar–Román Társaság levéltári anyaga igen hiányos, így a társaság első munkatervét nem sikerült megtalálni, csupán az 1946. január 12-én keltezetet.²⁵ Az első költségvetésből és munkatervből megállapítható, hogy a társaság szakosztályi megosztásban dolgozott. Összesen négy szakosztályt működtetett.²⁶

a) A Történettudományi Szakosztály titkára dr. Tóth András tanár volt. A munkaterv szerint ettől a szakosztálytól vártak a legtöbbet, és ez meg is fogalmazták. „A múlt – mindkét fél részéről – az uralkodó osztályok uszító politikája miatt, egyoldalúan, elfogultan, a valóságnak nem megfelelően lett feltárva. A tudományos igazságot háttérbe szorítva, az egymással vetekedő, háborús politikát folytató magyar és román uralkodó osztályoknak gyártotta a szellemi fegyvereket, a magyar és a román történettudomány egyaránt.” Amint a munkaterv írja, ebben a szellemben jelentek meg a könyvek és a tanulmányok ezrei. Adatok támasztották alá a „tudományos érveket”, melyek nemcsak egymással ellenkeztek homlokegyenest, hanem legtöbbször a valósággal is. Mindezek eredménye volt a „kölcsonös gyanakvás és ellenszenv felszítása és végső fokon a gyűlölet és a türelmetlenség, a sovinizta-fasiszta szellemnek a kifejlődéséhez vezetett a két nép között”. A Magyar–Román Társaság e szakosztálya a magyar és a román nép történeti egymáshoz kapcsolódásának, társadalmi, gazdasági egymásrautaltságának, a földrajzi adottságok által megszabott sorsközösségének, együtt-

²¹ UMKL KÜM iratai 45002/1945.

²² Uo.

²³ Uo.

²⁴ UMKL KÜM iratai 45008/1945.

²⁵ UMKL KÜM iratai 65005/6–1946.

²⁶ Uo.

élésének tényeit, törvényszerűségeit hivatott a tudományos tárgyilagosságnak megfelelően kikutatni. Ez a szakosztály feladata, amit el kell végeznie egyrészt a tudományos igazság kedvéért, valamint a két nép békéjéért. A Történettudományi Szakosztály tenni akarását, valóságos programját a tervezet hat kötet kiadási tervével támasztotta alá. A tervezet tartalmazta egy gyűjteményes munka kiadását Magyarok és románok a Kárpáteurópa történetében címmel. Második kötetként szerepelt Veress Endrének a pesti egyetemi nyomda és a román intézmények, tudósok évszázados kapcsolatait összefoglaló munkája. A harmadik kötet Közös magyar–román jobbágyfelkelések (Dózsa, Bábolna), a negyedik pedig Magyar–román törökellenes harcok címmel jelent volna meg. Az ötödik kötet tudományos megalapozottsággal A magyar–román ellentétek igazi okai címen feltárta volna a két nemzet uralkodó osztályainak imperialista törekvéseit. A hatodik kiadvány – amely talán több kötet terjedelmű lett volna – feladatául a román szociológia ismertetését jelölte ki. Ez elsősorban a Dimitrie Gusti-féle szociológiai iskola falukutatásainak és szociográfiai tanulmányainak lefordítását tartalmazta volna. A Dimitrie Gusti-féle szociológiai iskola falukutatásai az 1920-as években indultak, és az általa vezetett kutatások eredményeként több kötetnyi falumonográfia jelent meg a Román Tudományos Akadémia kiadásában. A Román Tudományos Akadémia meghívására a falusi gyűjtőmunkában 1934–1936-ig Lükő Gábor magyar etnográfus is részt vett. A társaság fontosnak tartotta, hogy a parasztságról tiszta képet kapjon a társadalom, amit ezeknek a köteteknek a kiadásával tartottak elérhetőnek. Természetesen az akkori belpolitikai viszonyok is megkövetelték ezt, vagy legalábbis indokoltá tették, hisz a nemzetgyűlési választásokon a szavazatok abszolút többségét a kisgazdapártiak szerezték meg.

b) A Természettudományi Szakosztály titkára dr. Szabó Zoltán fővegység volt. Feladataként a magyar–román tudományos intézmények és tudományos szakkörök közötti kapcsolatok kiépítését határozták meg. Hangsúlyozták a magyar–román tudósok és szakkörök közötti közös megbeszéléseket, a tudományos eredmények kicserélését, kongresszusok rendezését, a gyakori találkozások kezdeményezését és megszervezését a rokonszakták magyar és román művelői között. Konkrétan magyar–román biológus kongresszusok megszervezésére, és orvos cserére gondoltak. A szakosztály C. Parhon professzor, a világhírű endokrinológus munkáiból tervezett néhány kötetet kiadni.

c) A Művészeti Szakosztály titkára Makkai László volt. Erre a szakosztályra hárult az a feladat, hogy a román irodalom és művészet eredményeit, alkotásait megismertesse a magyar közönséggel. A tervezet szerint „sajnos Magyarországon alig ismerik a román irodalmat, vagy a román népköltészetet, népzene-t, a népi táncokat”. A szakosztály tervbe vette, hogy a Magyar Rádió heti egy alkalommal egy órányi időtartamban, a román népet és kultúráját ismertetné meg a magyar hallgatósággal. Mihai Eminescu, a legnagyobb román költő megismerése céljából „Eminescu Ünnepe” megrendezését tervezték. Délkelet címen megjelenő kötetük egy a délkelet-európai népekkel, elsősorban a románok társadalmi, gazdasági helyzetével, kultúrájával ismertetné meg a magyarságot. A kötetet dr. Tamás Lajos és dr. Gáldi László egyetemi tanárok összeállításában tervezték kiadni. Terveik között szerepelt még a román irodalom antológiájának, Makkai László fordításában Liviu Rebreanu parasztregegyének a Ciuleandra-nak, Mihail Sadoveanu román író Baltagul (A balta) című regényé-

nek és Mihai Beniuc román költő magyar nyelvre fordított verseinek a megjelentetése. Az utóbbi három kötet a munkaterv készítésekor nyomdakészen a kiadásra várt.

d) A Sajtó és Propaganda Szakosztály titkára dr. Berky János miniszteri titkár volt. A szakosztály feladata a magyar–román sajtókapcsolat megszervezése volt, a magyar sajtó megfelelő szakszerű híryannyal való ellátása. Ezzel párhuzamosan a bukaresti Román–Magyar Társaságot segítve, ellátta magyar vonatkozású anyaggal a román rádiót és a sajtót. Feladata volt még a magyar kultúra és tudomány termékeinek terjesztése Romániában, valamint a romániai magyarság kulturális és művelődési anyaggal való ellátása. Felvállalta a népművészeti, képzőművészeti kiállítások megrendezését, hangversenykörutak, valamint román művészek, művészeti együttesek magyarországi vendégszereplésének szervezését. Tervezte, hogy ösztöndíjserét kezdeményez és épít ki a magyar–román tudósok és diákok között. Vállalták, hogy segítik a túrizmust a két ország között, hogy közvetítenek a magyar és román szakszervezetek között, hogy kölcsönös gyermeknyaralattási akciót kezdeményeznek, hogy a magyar és román ifjúsági és női szervezetek között kapcsolatot építenek ki.

2. A Magyar–Román Társaság tevékenysége, programja

A társaság megalakulása után igyekezett intenzíven dolgozni, úgy, hogy igen rövid idő alatt kézzelfogható eredményt tudjon felmutatni a munkatervében megfogalmazott feladatok közül. A társaság titkára 1945. október 27-én kelt, a külügyminiszterhez intézett levelében azt írja, hogy az alig néhány hete alakult Magyar–Román Társaság máris jelentős munkát végzett. Eredményként sorolja fel, hogy a kultuszminisztérium hozzájárulásával a budapesti egyetemre meghívtak négy román tudóst, ezenkívül pedig a történeti szakosztályon „kiadványok állnak nyomdakészen.” (Veress Endrének az egyetemi nyomda román kapcsolatait, valamint a magyar–román sorsközösséget tárgyaló kötete.) Hasonlóképpen készülöben van két műfordítás is, Mihai Beniuc költeményei Gáldi László, és Mihail Sadoveanu Baltagul című regénye Makkai László fordításában. Ezeknek a köteteknek a szerzői tiszteletdíjának, illetve nyomdai előállítási költségeinek finanszírozását kéri a külügyminisztériumtól.²⁷ Az 1946-os év egyik legfontosabb teendőjének bizonyult, a Munkácsy u. 15-ös számú háznak a Magyar–Román Társaság székházává történő felújítása, berendezése. Ennek érdekében a társaság újjáépítési segélyért folyamodott a Magyar Újjáépítési Minisztériumhoz, a Magyar Külügyminisztériumhoz pedig a székház igénylési, majd megtartási jogának megszerzéséért.²⁸ A társaság tervei, programjai közül figyelemre méltó hogy mindjárt az 1946-os év legelején tárgyalásokat folytatott egy Romániában rendezendő magyar képzőművészeti és iparművészeti kiállítás megrendezéséről.²⁹ Sajnos a társaság iratanyagai között nem találtam arra való utalást, hogy a kiállítások megrendezésére sor került-e vagy sem. Ennek az évnek a legjelentősebb programja a „magyar írók, művészek és filmesek március 13–20. közötti bukaresti útja”³⁰ volt. Az igen részletes jelentésben olvasható, hogy a bukaresti Román–Magyar Társaság meghívása alap-

²⁷ UMKL KÜM iratai 45010/1945.

²⁸ UMKL KÜM iratai 2034/1946.

²⁹ UMKL KÜM iratai 6005/6/1946.

³⁰ UMKL VKM iratai XIX–1–1 e 577 47/1946.

ján, az utat a Magyar–Román Társaság szervezte, és hogy a meghívottak listáját is a Magyar–Román Társaság mutatta be Keresztury Dezső kultuszminiszternek. Romániából március 13-án különvonat érkezett Budapestre, amely csupán 14-én indult el a vendégekkel és március 15-ére virradóra ért Bukarestbe, ahol a vendégeket különböző szállodákban helyezték el. Aznap Constantinescu román propagandaminiszter adott díszebédet a vendégek tiszteletére, amelyen „Vladescu kisebbségügyi, Ralea művészeti miniszter és Victor Eftimiu író is megjelentek”. A magyar vendégeket Eftimiu a Román–Magyar Társaság elnöke köszöntötte, amelyre Zilahy Lajos író válaszolt. Este 19 órakor a Magyar Népi Szövetségnek a bukaresti Atheneumban volt a március 15-i emlékünnepe, amelyen Vladescu kisebbségügyi miniszter, magyar részről pedig Kállay államtitkár szólalt fel. A díszpáholyban Petru Groza román miniszterelnök foglalt helyet leányával, Constantinescu propaganda miniszterrel, Mircescu miniszterelnökségi kabinetfőnökkel és Suciú államtitkárral. Az ünnepélyről Keresztury magyar miniszter valamint Groza román miniszterelnök és kíséretük a bukaresti Bartók-Kodály hangversenyre mentek. A szünetben Keresztury Dezső magyar kultuszminiszter a modern zeneművészetről tartott beszédet, amelyben hangsúlyozta a magyar–román közeledés kedvező kilátásait. A hangversenyt „film-bál” követte, amelyen Keresztury miniszter, Groza miniszterelnök és kíséretük, valamint a vendégek vettek részt.

Március 16-án Keresztury magyar miniszter egyórás látogatást tett Groza román miniszterelnöknél, majd délelőtt 11 órakor a román szenátusi palotában írói találkozóra került sor. A találkozón Victor Eftimiu elnökölt. Jelen voltak: Zilahy Lajos és Háy Gyula magyar írók, Paikert Géza, Keresztury miniszter úr, továbbá Balázs T. Béla és Horváth Elek. Délután négy órakor ugyancsak a Szenátusi Palotában Zilahy Lajos elnökletével filmtárgyalások folytak, majd utána Keresztury miniszter úr és kísérete a bukaresti Román–Szovjet Művelődési Társaság palotájában filmbemutatót és fogadást vett részt. Még aznap este az Aro Filmpalotában művészetet rendeztek a magyar művészek részvételével, Keresztury kultuszminiszter úr pedig Nékán Sándornál, a bukaresti magyar misszió vezetőjénél tett látogatást.

Március 17-én délelőtt Paikert Géza a bukaresti magyar követségen folytatott tárgyalásokat. Délben a bukaresti Állami Opera igazgatója Massini fogadta Keresztury miniszter urat, majd az ő, és a budapesti Operaház tiszteletére ebédet adott, amelyen Groza miniszterelnök úr, Ralea, Constantinescu, Vladescu miniszterek vettek részt, és amelyen Petru Groza magyar nyelven tartott beszédében a magyar–román barátságot éltette. A beszédre Keresztury hasonló szellemben válaszolt. Az ebéd után valamennyien a bukaresti Operaház „Zsidónó” című előadását tekintették meg, majd este részt vettek a Nemzeti Színház bálján.

Március 18-án Keresztury Dezső kultuszminiszter Dimitrie Gusti professzor szociológiai intézetét, majd Brauner tanár népzene-művészeti stúdióját tekintette meg, és kirándulást tettek a bukaresti szabadtéri népművészeti faluban. Délben újabb tárgyalások következtek Suciú államtitkárral és Nékás tanáccsal, majd este az Aroban rendezett magyar–román gálaesten vettek részt Groza miniszterelnökkel és a román kormány több tagjával. A gálaestet Ralea művészeti miniszter fogadása követte, amelyen a bukaresti közéleti személyek, írók és a művészeti világ számos képviselője vett részt.

Március 19-én délben Keresztury kultuszminiszter és kísérete különvonattal Brassóba indult, ahol megérkezésükkor megbeszéléseket folytatott a Magyar Népszövetség megjelent képviselőivel, Balogh Edgárral és Pozsár Andrással, a brassói városi elnökkel, Kónya Józsefnéval, Székely Lászlónéval, Mélász Vilmosnéval. Március 19-én reggel Brassóból elindulva a különvonat Gyulafehérvárra állt meg, ahol Keresztury miniszter, Kálai államtitkár, Zilahy Lajos író kíséretében látogatást tettek Márton Áron gyulafehérvári püspöknél. Ezután a vonat továbbindult Budapestre, ahová este 21 órakor érkezett meg a magyar delegáció.

Az 1946-os év jelentős eseményének számított még egy Magyar–Román Intézet felállítása. Balázs T. Béla tájékoztatja Gyöngyösi János külügyminisztert, hogy a párizsi béketárgyalások után a Magyar–Román Társaság, amely már túl van a kezdet nehézségein, új lendülettel folytatja munkáját, azaz tervbe vette, és már részben meg is valósította a Magyar–Román Intézet felállítását. Az intézet „hivatott megvalósítani a magyar–román együttműködést tudományos és művészeti síkon”. Az intézet felállításához hozzájárul a kultuszminisztérium nyolc román ösztöndíjas tudós egyévi ellátásával, a Honvédelmi Minisztérium pedig a szükséges ágyak és felszerelések kiutalásával. Továbbá a Teleki Intézet, a Pedagógusok Szakszervezete és a Györfly-kollégium nyújtott segítséget könyvekkel és bútordarabokkal.³¹

A Magyar–Román Intézet felállítására az intézet céljára igényelt Munkácsy Mihály u. 15. szám alatti villa épületében került sor. Az épület helyreállítási munkálatait folyamatosan végezték a különböző rendkívüli segélyek igénylésével. 1946. október 25-én a Magyar–Román Társaság Tildy Zoltán köztársasági elnök részvételével Mocsáry Lajos emlékkünnepélyt rendezett. A köztársasági elnök megnyitója után Kosáry Domokos tartott előadást, és felszólaltak Molnár Erik, Bognár József és Szalai Sándor, méltatva Mocsáry Lajosnak, a dunai együttműködés nagy magyar úttörőjének emlékét. 1946. december 11-én tartotta a Magyar–Román Társaság tisztújító közgyűlését, amelyen a közgyűlés egyhangúlag, Kodály Zoltánt elnökké, Bognár József polgármestert és Farkas Mihály országgyűlési képviselőt alelnökké, Balázs T. Bélát főttitkárrá választotta.³² Az 1946-os év végének nagyobb eseménye volt, hogy a társaság saját vendégeként fogadta Budapesten a román zenei kultúra képviselőjét, Constantin Silvestri-t, a bukaresti Filharmónia és a Román Rádió karnagyát, akinek december 17-én a Forum Klub különtermében rendezték meg művészestjét.³³

A Társaság levelezéséből az is kiderül, hogy az 1946-os év gazdasági szempontból igen nehéz évnek bizonyult, mivel házbér-, villany-, telefondíj hátralékok képződtek. A tüzelő- és pénzhiány miatt a nagy érdeklődés mellett megkezdett előadás-sorozatát is kénytelen volt felfüggeszteni.³⁴

A Magyar–Román Társaság 1947. évi programja nagy jelentőségű, nemzetközileg is hangsúllyal bíró rendezvényeket valósított meg. Január 22-én a Fővárosi Népművelési Központtal, „A világ kultúrája” című sorozatban, román estet rendezett, melynek keretében Vargyas Lajos a román zenéről, és dr. Gáldi László egyetemi tanár

³¹ UMKL KÜM iratai 61834/6/1946.

³² Magyar–Román Társaság. – Asociația Maghiaro-Romana. 1945–1947. Budapest.

³³ Uo.

³⁴ UMKL KÜM iratai 61834/6/1946.

a modern román líráról tartott előadást. Még ugyanabban a hónapban, január 28-án a Mocsáry Lajos Kollégium javára művészetet rendezett, melyen Dora Massini és Mihai Stirbey, a bukaresti operaház tagjai román népdalokat adtak elő.³⁵

A Magyar–Román Társaság 1947. évi munkájának kiemelkedő eseménye a május 1-jétől 7-éig tartó „A Román Kultúra Hete” című rendezvény volt, amelynek már január 21-én elkészült a program- és költségvetési tervezete. Célját, mint általában minden rendezvényük esetében ez alkalommal is megfogalmazták: „megismertetni a magyar közvéleménnyel a román nép kultúráját, és ezáltal előmozdítani a Magyar–Román barátság megvalósulását”. Tíz pontban fogalmazták meg a legfontosabb programpontokat.

1. Román képzőművészeti kiállítás rendezése a Nemzeti Szalonban.
2. Román háziipari kiállítás a Fórum Klubban.
3. Román népdal- és táncgyűttesek fellépése a Nemzeti Színházban.
4. Magyar–Román könyvkiállítás a Fővárosi Könyvtárban.
5. A Magyar Rádió műsora
6. A mozik filmműsora
7. Magyar–Román Írókongresszus a Fészek Klubban
8. Magyar–Román Történettudományi és Szociológiai Kongresszus a Teleki Pál Tudományos Intézetben
9. Magyar–Román Orvos Kongresszus a Magyar Orvosok Szakszervezetében
10. Magyar–Román Mérnök és Technikus Kongresszus

A Magyar–Román Társaság által rendezendő Budapesti Román Kulturális Hét tervezetének tárgyában összehívott értekezletre 1947. február 13-án került sor. Az értekezleten részt vettek: a Vallás- és Közoktatásügyi miniszter, a Külügyminisztérium képviselői, valamint a Magyar–Román Társaság részéről Balázs T. Béla. Az értekezleten sajnálatlaltal állapították meg, hogy a tájékoztatásügyi miniszter és a székesfőváros polgármestere nem küldte el megbízottját. Az értekezlet mindenekelőtt leszögezte, hogy a Román Kulturális Hét megrendezését a duna-medencei közeledés elősegítése érdekében elsőrendű fontosságúnak tartja és megállapította, hogy a Hét megrendezésére a Magyar–Román Társaság hivatott. A vallás- és közoktatásügyi miniszter és a külügyminiszter képviselőiben jelenlévők kijelentették, hogy a Magyar–Román Társaságot készek mind erkölcsileg, mind anyagilag támogatni.³⁶ Az értekezletről készült jelentés is hangsúlyozta a rendezvénynek a külpolitikai súlyát, fontosságát. Balázs T. Béla, a Magyar–Román Társaság főtítkára 1947. április 8-án küldte el a külügyminiszternek a Román Kultúra Hetének programját, amely teljes mértékben megegyezett a januárban készült tervvel. A Román Kultúra Hetére készülve, illetve ezzel párhuzamosan a Magyar–Román Társaság elhatározta a Mocsáry Lajosról elnevezett kollégium felállítását. Tulajdonképpen már április 14-én, a kultuszminisztérium államtitkára tájékoztatta Gyöngyösi János magyar külügyminisztert, hogy elkészült a Mocsáry Lajos Kollégium részletes költségvetési tervezete, összesen a kilenc alkalmazottra le-

³⁵ Magyar–Román Társaság. – Asociația Maghiaro–Romana. 1945–1947. Budapest.

³⁶ UMKL KÜM iratai 60523/6/1947.

bontva. A kollégium költségének egyharmad részét a miniszterelnök úr, egyharmad részét a külügyminiszter úr és a fennmaradó egyharmad részt pedig a kultuszminisztérium fogja fedezni. Az egyeztetés azért vált esedékessé, mert a Magyar–Román Hét egyik kiemelkedő eseményül a Mocsáry-kollégium megnyitását tervezték, amely a folyamatosan helyreállított Munkácsy Mihály u. 15. szám alatti épületben működött. A megnyitást a Hét fővédnöke, Tildy Zoltán köztársasági elnök vállalta.³⁷ A terv szerint a kollégiumban 20 erdélyi származású magyar állampolgár és 10 romániai román egyetemi hallgató nyer otthont és ellátást. A kollégium ekkor már tulajdonképpen szegényesen bár, de berendezve várta lakóit. A napi sajtó, valamint a Magyar–Román Társaság kiadványai tudósítottak az egyik legjelentősebb programjáról, amely valóban szinte a tervezet szerint valósult meg.³⁸

A Román Kultúra Hete alkalmából, a Magyar–Román Társaság meghívására dr. Petru Groza, román miniszterelnök és Mihail Sadoveanu, a román nemzetgyűlés elnöke vezetésével 80 tagú küldöttség érkezett Budapestre. A román küldöttséget a pályaudvaron a magyar kormány tagjai fogadták. A küldöttség tiszteletére a Magyar–Román Társaság díszvacsorát rendezett, melyen román részről beszédet mondott Stelian Nicolau professzor, Petre Nistor a bukaresti Román–Magyar Társaság főtitkára, Nagy István a romániai magyarság nevében. Magyar részről Darvas József miniszter, a Magyar–Román Társaság Intéző Bizottságának tagja, Veres Péter miniszter és Bassola Zoltán államtitkár köszöntötte a vendégeket. Április 30-án Gyöngyösi János külügyminiszter megnyitotta a képzőművészeti kiállítást. Este a Nemzeti Színházban román–magyar művészetet rendeztek, amelyen felléptek a legkiválóbb román és magyar művészek, valamint a román népi táncsoport. Május 1-jén a román küldöttség tagjai – miután délelőtt részt vettek az ünnepségen – délután a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége által rendezett ünnepségen is jelen voltak. Május 2-án Tildy Zoltán köztársasági elnök és dr. Petru Groza román miniszterelnök ünnepélyesen felavatták a Mocsáry Lajos Kollégiumot. Az ünnepélyes felavatáson Farkas Mihály országgyűlési képviselő, alelnök képviselte a Magyar–Román Társaságot. Jelen voltak még: Mihail Sadoveanu, a Román Nemzetgyűlés elnöke, akkor a legnagyobb élő román író, Victor Eftimiu a Román Írószövetség elnöke, Octav Livezeanu román tájékoztatásügyi miniszter, Jan Pas művészetügyi miniszter, Emil Bodnăraş belügyi államtitkár, Ștefan Nicolau orvosprofesszor. Magyar részről jelen voltak Dinnyés Lajos miniszterelnök, Rákosi Mátyás, Szakasits Árpád, miniszterelnök-helyettesek, Veres Péter Ortutay Gyula, Mihályfi Ernő miniszterek, valamint a magyar közélet számos más képviselője. Délután Mihályfi tájékoztatásügyi miniszter megnyitotta a román könyvkiállítást a Fókusz Galériában, ahol román részről Octavian Livezanu román tájékoztatásügyi miniszter mondott beszédet. Május 4-én a Zeneakadémia Nagytermében Constantin Bugeanu vezényelte a Székesfevárosi Zenekart, műsoron pedig román szerzők művei szerepeltek. Este az Operaház díszelőadásán mutatta be az Aidát román operaénekesek közreműködésével, melyen megjelent dr. Petru Groza miniszterelnök és kísérete. Május 5-én a román vendégek Kecskemétre utaztak, ahol a város és a Magyar–Román Társaság helyi szervezetének vendégei voltak. Május 6-án különfé-

³⁷ UMKL KÜM iratai 61105/6/1947.

³⁸ UMKL KÜM iratai 60217/6/1947.

le szakmai megbeszéléseket tartottak a Magyar Írók Szövetségében, a pedagógus-, orvos-, mérnök-, újságíró- és színész szakszervezetekben. Délután az Iparművészeti Múzeum körtermében Ortutay Gyula kultuszminiszter megnyitotta a Román Népművészeti Kiállítást, amelyen román részről Jan Pas művészetügyi miniszter mondott beszédet. A Román Kultúra Hete alkalmából a Madách Színház a Magyar–Román Társaság rendezésében bemutatta Tudor Muşatescu román drámaíró Titanic Keringő című színdarabját. A román küldöttség május 6-án, délután utazott el Budapestről.³⁹

A rendezvények után Balázs T. Béla főtisztár levélben kereste meg a külügyminisztériumot, kérve azt, hogy a társaságnak állandó szubvenciót biztosítson. Kérését igyekezett alátámasztani az eddig elért eredményekkel, a következőket írva: „Most a külföldön is visszhangot keltő Román Kultúrhét sikeres megrendezése, a Mocsáry Lajos Kollégium felépítése után” a Magyar–Román Társaság remélte, hogy elnyeri a külügyi kormányzat bizalmát.⁴⁰ A Román Kultúrhétre való készülődéssel párhuzamosan a Magyar–Román Társaság és a Mocsáry Lajos Kollégium ifjúsága elhatározta, hogy az 1948-as centenáris évre a dunai népek együttműködése nagy apostolának, Mocsáry Lajosnak az andornaki kastélyában Dunavölgyi Találkozóhelyet és Szabadegyetemet rendeznek be. 1947 tavaszán elkezdődött a 16 szobás kastély rendbehozatala, majd szeptember 20-án a helyreállítási munkálatok befejeződtek. Andornak Eger-től 20 km-re fekszik. A kastély mellett lévő 15 holdas gyönyörű parkot az Eger patak két ága fogja közre. Az andornaki Dunavölgyi Találkozóhelynek az ünnepélyes átadását 1948 májusára tervezték. Az ünnepélyes megnyitóra meghívnák a szomszéd népek tudósait, művészeit, vezető férfait, és megrendezésre kerülne az első Dunavölgyi szociológiai és történettudományi kongresszus. A Dunavölgyi Találkozóhely nemcsak alkalmi kongresszusoknak és összejöveteleknek nyújtana megfelelő helyet, hanem itt kerülne felállításra a Dunavölgyi Szabadegyetem is, ahol állandó jellegű tanfolyamokon, szemináriumokon nyernének képezést a fiatal tudósok, művészek, szakemberek, akik a Duna-völgye gazdasági, kulturális és politikai problémáinak megoldásán fáradoznak.⁴¹

Az 1947-es évben a Magyar–Román Társaság igen változatos programmal igyekezett feladatának, a magyar külpolitikai céloknak megfelelni. A társaság július 13-án a Mocsáry Lajos Kollégiumban Arta Florescu és Mihail Ştirbey román operaénekesek, valamint Cserfalvy Alíz és más magyar művészek részvételével szabadtéri hangversenyt rendezett. Július 28-án dr. Kemény G. Gábor a Mocsáry Lajos Kollégium előadótermében Mocsáry Lajosról tartott előadást. Július 30-án Szegő Júlia, a kolozsvári zeneművészeti főiskola tanára előadást tartott a társaság rendezésében „A magyar és a román népzene Erdélyben” címmel. Augusztus elején a Mocsáry Lajos Kollégiumban Kacsó Sándor, Bende Béla és Havadtői Sándor esperes erdélyi magyar képviselők tartottak előadást, melyen Kodály Zoltán elnökölt, és amelyet Farkas Mihály országgyűlési képviselő, a társaság alelnöke nyitott meg. Még ezen a nyáron a Magyar–Román Társaság megszervezte, hogy az aszály sújtotta Romániából 1500 gyermek érkezék három hónapos magyarországi tartózkodásra.⁴²

³⁹ Magyar–Román Társaság. – Asociația Maghiaro–Romana.1945–1947. Budapest.

⁴⁰ UMKL KŰM iratai 60002/1947.

⁴¹ UMKL KŰM iratai 63881/1947.

⁴² Magyar–Román Társaság. – Asociația Maghiaro–Romana.1945–1947. Budapest.

Augusztus 12-én a Magyar–Román Társaság meghívására kilenc román író és művész érkezett a Mocsáry Kollégiumba az élükön Eugen Jebeleanu íróval és Eugen Ciuca szobrászművésszel. Látogatásuk célja a magyar nép és kultúra megismerése volt. Még ugyanabban a hónapban a bukaresti Román–Magyar Társaság és a budapesti Magyar–Román Társaság közös akciója keretében 11 tagú magyar pedagógusküldöttség utazott egy hónapos tanulmányútra Romániába, dr. Fövény Lászlóné, a Magyar Pedagógusok Szakszervezete titkára és a Magyar–Román Társaságot képviselő dr. Sinkovics Márta vezetésével. Októberben a Magyar–Román Társaság vendége egy nyolctagú román művész- és tudós csoport, mely egy éves tanulmányútra érkezik Budapestre.⁴³ Az 1947-es év utolsó hónapjaiban a Magyar–Román Társaság az Országos Könyvtári Központtal együttműködve azon fáradozott, hogy a már megnyitott Mocsáry Lajos kollégiumban könyvtárat állítson fel, továbbá arra törekedett, hogy az andornaki Dunavölgyi Találkozóhelyet teljesen berendezze.

Az 1948-as év egyik legnagyobb az eseménye, január 23-án, dr. Petru Groza, Románia miniszterelnökének második látogatása volt. Anna Pauker külügyminiszter, Gheorghescu belügyminiszter, Pătrășcanu igazságügy-miniszter, Radaceanu munkaügyi-miniszter kíséretében, meglátogatta a Mocsáry Lajos Kollégiumot, ahol Kodály Zoltán a társaság elnöke, Balázs T. Béla a társaság főtitkára és Markovits Jenő a Számvizsgáló Bizottság elnöke fogadta.⁴⁴

A Magyar–Román Társaság 1948. évi programját meghatározta az 1948-as centenárius ünnepségek jegyében való készülődés. A Magyar–Román Társaság a fővárosban március 15-én, vasárnap délelőtt a Nemzeti Színházban díszelőadást tartott az 1848-as forradalom megünneplésére. Constantin Daicovici egyetemi tanár megnyitó beszédében az 1848-as magyar szabadságharc eseményeit vázolta, majd dr. Takács Lajos nemzetiségi miniszter méltatta 1848 eseményeit. Az ünnepség végén felolvasták azokat a táviratokat, amelyeket a budapesti Magyar–Román Társaság erre az alkalomra kapott, illetve felolvasták román nyelven Petőfi Sándor „Még kér a nép” című költeményét.⁴⁵ A centenárius ünnepségekre Romániából Budapestre érkezett magyar diákcsoport a marosvásárhelyi „Gecse Dániel” és a kolozsvári Móricz Zsigmond kollégiumok számára orvostudományi szakkönyveket kértek a Mocsáry Lajos Kollégiumtól, amelyeket Balázs T. Béla főtitkárnak sikerült beszereznie, és egyben kérte Ortutay Gyula Vallás- és Közoktatásügyi minisztert, hogy a könyvek árát a Mocsáry Lajos Kollégium részére szíveskedjék kiutalni.⁴⁶

A már elindított folyamatok, programok teljesen a külpolitikától váltak függővé és mindig érvényesülnie kellett a viszonyosság elvének is. A Magyar–Román Társaság tevékenységével lépésről lépésre követte a külpolitikai eseményeket, vagyis a magyar–román egyezmények, együttműködések esetleges sikertelenségei, vagy eredményei tükröződtek a társaság programjában is. Az 1946-os évben a Magyar–Román Társaság levelezését már cégjelzéses papíron folytatta, amelyen a következő fejléc olvasható: „Magyar–Román Társaság”, „Asociația Maghiaro–Română”, alatta pedig

⁴³ Uo.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ Délkelet I. évf. 3.szám. Budapest, 1949. ápr. 1.

⁴⁶ UMKL VKM iratai 253510/48.

az iroda illetve a székház címe „Iroda: V. Alkotmány u. 10. III. Tel: 127–429 Székház: VI. Munkácsy Mihály u. 15. Tel:121–927.” A levélpapír bal felső sarkában a társaság emblémája található, amelyen a magyar–román nemzeti színű zászló látható, fölötte félkörívben a M R T betűkkel. A társaságnak 1948-ban volt olyan levélpapírja is, amelyiken a Magyar–Román Társaság alatt a következő volt olvasható: „Kolegiul Mocsáry Lajos Kollégium”⁴⁷ A nyomdai úton, emblémával előállított levélpapír is jelzi a két intézmény meglétét, azaz a magyar–román kultúrkapcsolatok intézményesítését. Miután 1947-ben megnyílt a Mocsáry Lajos Kollégium, a Társaság feladata volt, hogy a kollégium felszereltségét a bentlakók igényeinek megfelelően folyamatosan bővítse, korszerűsítse. Az 1948-as évet azzal kezdte, hogy a zavartalan működéséhez kérte a Magyar Kultuszminisztérium segítségét, pontosabban további 5 alkalmazott kinevezését. Kérésüket azzal indokolták, hogy a kollégium létszáma 30-ról 60 főre emelkedett, az ellátást viszont csak 30 főre kapják.⁴⁸

A Magyarországnak Romániával 1948-ban kötött kulturális egyezménye előírta a Budapesten felállítandó román intézet létesítését. Balázs T. Béla a Magyar–Román Társaság főtitkára kérte a minisztériumot, hogy a Román Kulturális Intézetet a Mocsáry Lajos Kollégium épületében helyezték el,⁴⁹ melyhez a minisztérium hozzájárult. A minisztérium Alexits György államtitkár döntése alapján, áprilisban 15 000 forintot biztosított a létesítendő intézet legszükségesebb berendezési és felszerelési tárgyainak beszerzésére.⁵⁰ 1948. április 25-én, a Román Népi Köztársaság új alkotmányának megszavazása alkalmából, a Magyar–Román Társaság Budapesten, az Uránia Filmszínházban, délelőtt 11 órától díszgyűlést rendezett. A díszgyűlésen Darvas József miniszter, Bognár József polgármester és Alexits György államtitkár tartottak beszédet. Az azt követő ünnepi műsorban Ascher Oszkár, Bretán Judit, Ilosvai Katalin, Lehotay Árpád román költők verseinek magyar fordítását adták elő. Böszörményi Béla, zongoraszámmal, Fejér Sándor hegedűszámmal, Pavlovics Milena és Koszó István román és magyar dalokkal, a Vásárhelyi kórus román népdalokkal lépett fel, végül pedig a Magyarországi Román Kultúrszövetség népi táncsoportja román népi táncok előadásával működtek közre.⁵¹

Balázs T. Béla 1948. június 8-án kelt levelében értesíti Ortutay Gyula minisztert, hogy „a Vállás- és Közoktatásügyi Minisztérium döntése értelmében a Magyar–Román kulturális egyezményben becikkelyezett budapesti Román Intézet a Mocsáry Lajos Kollégium épületében kerül felállításra. Előreláthatóan f. év szeptemberében a budapesti Román Intézet a megvalósulás stádiumában lesz.” Amint azt Balázs T. Béla írta, az intézet legnagyobb problémája a megfelelő román nyelvű szakkönyvtár felállítása volt.⁵² A szakkönyvekről több oldalas jegyzék készült, amely tartalmazott román irodalmi, irodalomtörténeti nyelvészeti köteteket, szótárakat, szöveggyűjteményeket. Ezek azután megtalálhatóak voltak valamennyi magyarországi román anyanyelvű, vagy román nyelvet is oktató iskolában. Évtizedeken keresztül ezek a román nyelvű köny-

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ UMKL VKM iratai 253056/48.

⁴⁹ UMKL VKM iratai 253160/48.

⁵⁰ UMKL VKM iratai 253525/48.

⁵¹ Délkelet I. évf. 4.szám. Budapest, 1949. ápr. 15. 9.

⁵² UMKL VKM iratai 248641/48.

vek álltak az iskolai oktatás rendelkezésére, még akkor is, amikor már szinte használhatatlanoknak bizonyultak.

A Magyar–Román Társaság másik igen fontos feladata az andornaki Dunavölgyi Találkozóhely teljes berendezése volt. A kastély 1948 márciusától augusztusáig folyamatosan került berendezésre. Balázs T. Béla márciusban kér a külügyminisztériumtól 8000 forintot egy szoba berendezésére, hozzátéve, hogy „az andornaki Dunavölgyi Találkozóhelyet a Magyar–Román Társaság, a Magyar–Jugoszláv és a Magyar–Bolgár Társasággal karöltve állítja fel”.⁵³ A Magyar–Román Társaság a bukaresti Román–Magyar Társasággal 8–8 ösztöndíjast cserélt ki. A Budapesten tartózkodó nyolc román ösztöndíjas részére a társaság havonta tanulmányi segílyt utalt ki, amelyet a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium biztosított.⁵⁴ Sajnos a hiányos iratanyag miatt a társaság működésével kapcsolatban nem tudjuk minden esetben nyomon követni az eseményeket, még a programokat is csak némi hiányosságokkal. Az iratanyagban nincs nyoma a közgyűléseknek, csupán egy híryanagból tudjuk, hogy a tagok tagdíjat is fizettek. Egy adatközlő szerint a Magyar–Román Társaság tagjai tagsági igazolvánnyal is rendelkeztek, amelyből ez ideig úgy tűnik, egy sem maradt fenn.⁵⁵ A Mocsáry Lajos Kollégium vezetősége nevében Kánya Mária igazgató, a Vallás- és Közoktatásügyi miniszterhez 1948. december 20-án írt levelében tájékoztatja a minisztert, miszerint Balázs T. Béla, aki több mint két éven át minden idejét a kollégiumnak és a Magyar–Román barátság ügyének szentelte, mivel tovább folytatja tanulmányait, távozik a kollégiumtól.⁵⁶ A Társaság híreiben olvashatjuk, hogy a miniszterelnök előterjesztésére Tildy Zoltán köztársasági elnök a „Magyar–Román baráti kapcsolatok kiépítése körül szerzett érdemeik elismeréséül Balázs T. Bélának, a Magyar–Román Társaság főtítkárának a Magyar Köztársasági érdemrend tiszti keresztjét, Markovits Jenőnek, a Pénzügyi Központ alelnökének a Magyar Köztársasági érdemrend kiseresztjét, Antal Jánosnének, a Magyar–Román Társaság Elnöki Tanácsa tagjának és Balászné dr. Sinkovics Márta vezetőségi tagnak a Magyar Köztársasági érdemérem arany fokozatát adományozta”.⁵⁷ 1948. december 20-án, Bán Györgyné küld tájékoztatót a külügyminisztériumnak, melyben a következőket írja: „Társaságunk munkája nem merev, évekre előre meghatározott, hanem mindenkor a helyzetnek megfelelően alkalmazott munka. Függs a két nép viszonyának fejlődésétől és a romániai testvértársaságok működésétől. A Társaság ennek megfelelően módosítja programját az MDP Külügyi Osztálya és Szirmai István főtítkár irányítása és útmutatása alapján”.⁵⁸ A két és fél éves működés után először történik váltás a vezetésben. Balázs T. Bélát Szirmai István váltja fel a főtítkári székben, a Mocsáry Lajos Kollégium élére pedig Kánya Máriát nevezik ki igazgatónak. Ez a tájékoztató részletesen kifejti, hogy az akkori helyzetnek megfelelően a hangsúlyt a kulturális ismeretterjesztő munkára kell helyezni. A már említett tájékoztató szerint az andornaki Dunavölgyi Találkozóhely és a budapesti munkáskollégium csak akkor kezdi meg működését, ha a két ország kultú-

⁵³ UMKL VKM iratai XIX–I–1 e 253466/1946.

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ MMM NGy. Hd. 87.102.1.1.

⁵⁶ UMKL VKM iratai 285891/48.

⁵⁷ Délkelet I. évf. 4. szám. Budapest, 1949. ápr.15. 10.

⁵⁸ UMKL KÜM iratai 550/1948.

regyezmény keretében erre vonatkozóan megállapodik.⁵⁹ Ez azt jelentette, hogy újabb két intézménnyel bővült volna a magyar–román barátság ügye. Tulajdonképpen már az 1948-as évtől a Társaság működésében észrevehető a halogató taktika, amely a belpolitikai helyzet erős balratolódásából adódott. 1948. december 29-én, Budapesten, a Zeneakadémián a Román Népköztársaság egyéves évfordulójának emlékére a Magyar–Román Társaság ünnepséget rendezett, amelyen Szirmai István a Társaság főtitkára méltatta az ünnep jelentőségét, majd pedig az akkori román nagykövet Aurel Mainasanu beszélt a közös román–magyar kapcsolatokról. Az ünnepségen a magyar kormány képviselőjében jelen volt Dobi István miniszterelnök, Rajk László külügyminiszter, Ries István igazságügy–miniszter, Olt Károly népjóléti miniszter, Nógrády Sándor altábornagy és Révay József kultuszminiszter.⁶⁰

A Magyar–Román Társaság az 1949. év programját az új vezetés irányítása alatt kezdte meg. Rákosiék a hatalom teljes kisajátításával könyörtelenül félreállították azokat, akik valamilyen módon és formában akadályát jelenthették hatalmuk gyakorlásának. Az 1948 szeptembertől 1949 márciusig terjedő tagfelülvizsgálat 300 000 fővel csökkentette az MDP létszámát, és a bizalmatlanság jegyében zajlott le. A politikai élet minden rezdülése érezhető volt a társaság működésében is. „A múlt év szeptember elsején Társaságunk Szirmai István elvtárs főtitkár és Kánya Mária elvtárs titkárral új vezetőséget kapott. Ez a vezetés nemcsak személyi csere volt, hanem munkánknak is új, intenzívebb irányt is szabott. Kereteinket egy Dokumentációs Osztállyal bővítettük ki, amely arra hivatott, hogy a Román Népköztársaság politikai, gazdasági és kulturális fejlődésére, valamint a két ország kapcsolataira vonatkozó anyagot feldolgozza és erről az illetékes szerveken keresztül a magyar közvéleményt tájékoztassa.” Ezt írta a Magyar–Román Társaság Dokumentációs Osztálya, amely kiadta a már említett tájékoztatót. A tájékoztató szerint, éppen ezért, a Magyar–Román Társaság felvette a kapcsolatot a bukaresti Egyetemes Román Kultúrintézet román szakosztályával, amely értékes anyagszolgáltatásával elősegíti munkájukat.⁶¹ A Társaság fokozatosan kezdte elveszíteni az első két évben tanúsított lendületét, mozgalmas programját. Miután a Mocsáry Lajos Kollégium élére is új vezető kerül, a kollégium életében is új irányvonal jelenik meg, amelyről a külügyminisztériumot, már 1949 februárjában tájékoztatják: „A Mocsáry Lajos Magyar–Román kollégium Vezetősége elhatározta, hogy intézetünket fokozott mértékben arra állítja be, hogy a Magyar–Román kulturális és gazdasági kapcsolatok szakembereit kinevelje. E végből megkeresést intézünk mindazokhoz a szervekhez, melyeknek kulturális, vagy gazdasági vonalon, románul tudó, szakmailag képzett és a román viszonylatban is jártas, politikailag megfelelő munkaerőre van szükségük.”⁶² A rendszernek szakmailag, de politikailag is megfelelő munkaerőre volt szüksége. A Román Intézet felállítását, már 1948-ban mindkét minisztérium – a Vallás- és Közoktatásügy Minisztérium, élén Ortutay Gyulával, valamint a Külügyminisztérium – elhatározta, és még 1948-ban megvalósítandónak tartotta. A Külügyminisztériumban készült feljegyzés szerint a Magyar–Román kulturá-

⁵⁹ Politikai és Kulturális Tájékoztató, 42. p. (MMM NGy. Hd. 87.103.1.)

⁶⁰ Uo.

⁶¹ Uo.

⁶² UMKL KÜM iratai 592/1949.

lis egyezmény keretében, 1949. december 31-ig Román Intézetet kell felállítani Budapesten, debreceni fiókinézettel.⁶³ A Vallás- és Közoktatásügy Minisztériumban már 1949 szeptemberében úgy találták, hogy a Román Intézet számára a helyiségek biztosítottak Budapesten és Debrecenben is. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1950. január 9-én Orbán Magdát bízta meg a felállítandó Román Intézet könyvárának rendezésével. A feljegyzés szerint a VKM részéről nem számítottak komoly működésre az intézetben, ám a Külügyminisztérium fontosnak tartotta a Román Intézet komoly működését.⁶⁴ A Magyar–Román Társaság 1948 tavaszától folyamatosan helyi csoportjának tekinti⁶⁵ a vidéken működő Magyar–Román Társaságokat, amelyek azután 1949-től folyamatosan megszüntetik tevékenységüket, végül pedig 1950-től a budapesti Magyar–Román Társaság sem hallat magáról.

A budapesti társaság mellett különböző vidéki városokban is alakultak Magyar–Román Társaságok, mint pl. Debrecenben, Gyulán, Nagykanizsán, Nagykőrösön.⁶⁶

A Délkelet tudósítása szerint a Magyarországi Román Kulturszövetség megalakulásával egyidejűleg megalakult a Magyar–Román Társaság helyi csoportja Gyulán. Az alakuló közgyűlésre 1948. március 21-én, délután 4 órakor került sor a város háza dísztermében. A közgyűlésen részt vett Alexits György államtitkár, akinek beszéde után megválasztották a vezetőséget. A helyi csoport elnökéül Szabó Demetert, a gyulai románság görögkeleti lelkészét választották.

A debreceni társaságnak pedig helyi csoportjai is voltak Békésen, Hajdúnánáson, Mátészalkán, Battonyán és Berettyóújfaluban.

IV. A Debreceni Magyar–Román Társaság

A Debreceni Magyar–Román Társaság 1946. április 10-én tartotta alakuló közgyűlését.

A Debreceni Magyar–Román Társaság célja: „A Magyar–Román kapcsolatok megerősítése, elsősorban Debrecenben és a Tiszántúlon. *Eszközei:* a román nyelv, folklór, irodalom és művészetek ismertetése és a magyar irodalom román nyelvű tolmácsolásának elősegítése.” *Székhelye:* Debrecen. *Hivatalos helyisége:* a városi levéltár Városháza. *Hivatalos órák:* szerdán és pénteken 10–11-ig és délután 4–5-ig. A társaság tagja lehet minden 16 évet betöltött magyar állampolgár, aki magáévá teszi a társaság célját. A tagsági díj havi 1 frt, diákoknak 50 fillér. A tagok annak fejében kapják a kéthavonként megjelenő Keleti Kapu-t, használhatják a társaság kölcsönkönyvtárát, és kedvezményes áron vásárolhatják a társaság kiadványait, látogathatják tanfolyamait, előadásait, kiállításait.

A társaság tisztikara: Elnök: dr. Karácsony Sándor egyetemi tanár, Alelnök: dr. Kondor Imre egyetemi magántanár, Ügyvezető alelnök: dr. Lükő Gábor egyetemi magántanár, Főtitkár: dr. Kovács Ferenc, Titkár: dr. Komlósi Sándor, Sajtótitkárok: dr. Kósa

⁶³ UMKL KÜM iratai 0510/1950.

⁶⁴ Politikai és Kulturális Tájékoztató, 43–44. p. (MMM NGy. Hd. 87.103.1.)

⁶⁵ Uo.

⁶⁶ Tüskés Tibor: A Keleti Kapu és a mi mögötte van. Korunk 1978. 3. szám. 657.

Győző és Varga Domokos, Jegyző: Szegedi Miklós, Könyvtáros: Kállai József, Pénztáros: dr. Both György, Ellenőrök: Győri Gáspár és Hatvani László, Jogtanácsos: dr. Ménes Lajos.⁶⁷

A társaság elkészítette alapszabályzatát, amely a működésére vonatkozó minden fontos kérdést rögzített. A budapesti társasághoz viszonyítva a debreceni működési területe kisebb, de tevékenysége jól szervezett, hatékony és rövid idő alatt szép eredményeket felmutató volt. Debrecen városa és intézményei, egyeteme, levéltára, színháza felvállalta és segítette az őszinte magyar–román barátság létrehozóinak lelkes kis csapatát. A társaság 1946 novemberében kiadta a Keleti Kapu című folyóiratának első számát. A folyóirat közli a társaság addigi tevékenységét és eredményeit a társaság hírei rovatában:

1. A társaság kérésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter a debreceni állami Fazekas Mihály gimnáziumban bevezette a román nyelv tanítását. Az első felhívásukra 30 diák jelentkezett. Tanáruk Csernik József heti 3 órában oktatja a diákokat. A tankerületi főigazgatóság felhívta az egyházi középiskolákat a román nyelv bevezetésére, felajánlva számukra Domokos Sámuel állami státusban lévő román szakos tanár közreműködését. Az egyetemen Lükő Gábor látta el a román nyelv tanítását, mint lektor, ugyanakkor román nyelvi kurzust is tartott a debreceni egyetem Társaslélektani Intézetének nyíregyházi nyári egyetemén és a debreceni Bartók-kollégiumban. A dolgozók egyetemén a téli és nyári szünetekben, valamint a tagság számára is indítottak román nyelvtanfolyamot.

2. A társaság könyvtára a Pedagógiai Szemináriumban nyert elhelyezést a Központi Egyetem II. emeletén. 400 román nyelvű szépirodalmi, népköltészeti, történelmi, irodalomtudományi és pedagógiai kötet állt a tagság rendelkezésére. A könyvtár anyaga összefogással jött létre. A könyvvállománynak csupán egy negyede volt a társaságé, amit a bukaresti Casa Școalelor-tól kaptak ajándékba, a többi kötet a Pedagógiai Szeminárium, a román lektorátus, illetve a Francia Szeminárium tulajdonaként csak letétben volt a társaságnál. A könyvtár csütörtökönként 11–12 óráig tartott nyitva.⁶⁸

A Debreceni Magyar–Román Társaság 1946. december 8-án tartotta évi rendes közgyűlését a Déri Múzeum dísztermében, ahol megtartotta beszámolóját, és egyhangúlag megválasztotta régi tisztikarát. Új tagként választották meg a vezetőségbe a Keleti Kapu két munkatársát, Domokos Sámuel és Korczogh Ákóst.⁶⁹ A közgyűlés a következő indítványokat fogadta el:

1. Kéri a vallás- és közoktatásügyi minisztert:

- a román nyelvnek rendes tantárgyként való bevezetését az egyes debreceni, budapesti és más vidéki városokban,
- engedélyezze a Romániában kiadott román nyelvi tankönyvek felhasználását a magyar iskolákban,
- a tanárhiány pótlására tegye lehetővé a román–magyar tanárcserét,
- a Debreceni Tudomány Egyetemen állítson fel román nyelvi és irodalmi tanárséket és arra egy román tudóst hívjon meg előadónak.

⁶⁷ Keleti Kapu. 1946. november, 24. p. (MMM NGy. Hd. 84.10.15.)

⁶⁸ Uo.

⁶⁹ Keleti Kapu. 1947. január, 37. p. (MMM NGy. Hd. 84.10.16.)

2. A közgyűlés kéri Budapest fővárost, hogy zászlajának színeit változtassa vissza az eredeti színekre (mivel azt merő sovinizmusból változtatta meg, mert egyezett a román színekkel)

3. Kérésrel fordul a közgyűlés Petru Groza román miniszterelnökhöz, hogy tegye lehetővé a nagyváradi vásárt, és biztosítsa azon Debrecen és vidékének a részvételét.

4. A főtitkár javaslatára a közgyűlés megválasztja 10 román tiszteletbeli tagját: Petru Groza román miniszterelnököt, Tudor Arghezi író és költőt, Constantin Brăiloiu zeneakadémiai tanárt, Demian festőművészt, Gala Galaction teológiai tanárt, Alexandru Golopenția egyetemi magántanárt, Dimitrie Gustit a Román Tudományos Akadémia elnökét, Emil Isac költőt, A. Tódor középiskolai tanárt és T. Vescan egyetemi tanárt.⁷⁰

A Debreceni Magyar–Román Társaság működését számos eredmény kísérte. A Társaság kezdeményezte és megszervezte több száz romániai gyermek magyarországi nyaraltatását. Több nyaraltatási akciót is szervezett együttműködve a különböző magyarországi hitfelekezetekkel. Számos ismeretterjesztő, irodalmi, történelmi előadást tartottak Debrecenben és vidéken, ahol csak igény volt rá. Igen jelentős kiadói tevékenységet folytatott. Folyóirata, a már említett Keleti Kapu, Lükő Gábor szerkesztésében összesen két számot ért meg csak, de annál nagyobb érdeklődés kísérte. Megjelenése alkalmából a folyóiratot és egyben a Társaság tevékenységét méltatta a korabeli sajtó, mint pl. a Debrecenben megjelenő Tiszántúli Népszava 1946. decemberi⁷¹, a Szalontán megjelenő Népszabadság 1946. december 25-i⁷², a Budapesten megjelenő Szabad Szó 1947. január 1-jei⁷³, a Kolozsvárott megjelenő Világosság 1947. január 4-i⁷⁴, vagy a Nagyváradon megjelenő Új Élet 1947. március 8-i száma⁷⁵, hogy csak néhányat említsek. Kiadói tevékenysége révén a Debreceni Magyar–Román Társaság kiadásában 1947-ben jelent meg A nap lakodalma című kötet, amely román népballadákat tartalmaz Komjáthy István fordításában. A kötet a Lükő Gábor által szerkesztett Magyar–Román Könyvtár sorozatban jelent meg.⁷⁶ Szintén Komjáthy István fordításában jelent meg a G. Demian Teodorescu által gyűjtött Vitéz Corbea hősköltemény, amelyet a Debreceni Centenáris Hét alkalmából adott ki Debrecen városa, a Magyar–Román Társaság debreceni csoportja közreműködésével.⁷⁷ A Debreceni Magyar–Román Társaság együttműködött helyi csoportjaival, de tevékenységét összehangolta a budapesti Magyar–Román Társasággal, valamint a bukaresti Román–Magyar Társasággal is. 1947-ben Szentgyörgyi Mária volt a Debreceni Magyar–Román Társaság bukaresti ügyvivője.⁷⁸ A Társaság egész működése alatt a szervezet igazi irányítója, szervezője, a társaság lelke, a román nyelvet és kultúrát ismerő és tisztelő néprajztudós, egyetemi tanár, majd a debreceni Déri Múzeum igazgatója, Lükő Gábor volt.

⁷⁰ Tüskés Tibor: A Keleti Kapu és a mi mögötte van. Korunk 1978. 3. szám. 657–661.

⁷¹ MMM NGy. Hd. 84.10.48.

⁷² MMM NGy. Hd. 84.10.49.

⁷³ MMM NGy. Hd. 84.10.50.

⁷⁴ MMM NGy. Hd. 84.10.51.

⁷⁵ MMM NGy. Hd. 84.10.52.

⁷⁶ MMM NGy. Hd. 84.10.17.

⁷⁷ Uo.

⁷⁸ MMM NGy. Hd. 86.3.82–101.1.

A Debreceni Magyar–Román Társaság 1947. április 30-án délután 18 órára rendkívüli közgyűlésre hívta össze tagságát. A meghívón a következő napirendi pontok szerepeltek:

1. Beszámoló a társaság munkájáról
2. Beszámoló a Társaság vagyoni helyzetéről
3. „A Külügyminisztérium leiratának ismertetése és javaslat a társaság feloszlására.”⁷⁹

A magyarországi Magyar–Román társaságok története mellett mindenképpen figyelemre méltónak tartom a bukaresti Román–Magyar Társaság működését. Történetének részletes megírására nem vállalkozhatom, miután levéltári anyagának kutatását Bukarestben kellene elkezdeni. E tanulmány keretei között csak egy vázlatos, rövid áttekintést adhatok a szervezet tevékenységéről.

V A bukaresti Román–Magyar Társaság megalakulása működése, programja

A budapesti Magyar–Román Társaság tevékenysége és működése, de tulajdonképpen a programja is többé-kevésbé tükrözte a viszonyosság elvét, amelyet mindkét minisztérium, azaz mind a külügy- mind a kultuszminisztérium igyekezett hangsúlyozni. Ugyanakkor mindkét állam, Románia is és Magyarország is igyekezett a viszonyosság elvét betartani. A budapesti Magyar–Román Társaság megalakulása után, 1945. november 20-án Bukarestben megalakult a Román–Magyar Társaság is.⁸⁰ A társaság alakuló közgyűlésén, amelyen részt vett Balázs T. Béla a budapesti Magyar–Román Társaság főtitkára is, megválasztották az új vezetőséget. *A társaság elnöke:* George Enescu zeneszerző, *Alelnökök:* Nititz Constantinescu egyetemi tanár, Dimitrie Gusti egyetemi tanár, *Főtitkára:* Camil Suciua a nemzetiségügyi minisztérium államtitkára.

Megalakulásuk után november 22-én, este 19 órakor a román rádióban Victor Eftimiu neves író méltatta a Román–Magyar Társaság célkitűzéseinek fontosságát, majd Costa Carci műfordításában Ady verseket adott elő. November 23-án szintén a Román Rádió erdélyi órájának keretében Costa Carci Ady Endre érdemeit méltatta, végül pedig Ady verseket adott elő.⁸¹ A bukaresti Román–Magyar Társaság Ady Endre születésének 68. évfordulója alkalmából 1945. december 10-én emlékünnepelet rendezett. A megnyitó beszédet George Enescu, a társaság elnöke mondta, aki egyben üdvözölte a magyar kormány megjelent tagjait. Utána Petru Groza román miniszterelnök románul és magyarul hangsúlyozta a társaság célkitűzéseinek, a román–magyar barátság elmélyítésének fontosságát és elsőrendű szükségességét. Molnár Erik magyar népjóléti miniszter francia nyelven tartott előadást a múltbeli román–magyar viszony hamis alapjairól. Camil Suciua a társaság addigi tevékenységét ismertette, majd Victor Eftimiu a Román Írók Szövetségének elnöke tartott előadást Ady Endréről, végül pedig több Ady vers hangzott el román fordításban. Az előadás után Kodály Zoltán, Bartók Béla és Liszt Ferenc különböző darabjait adták elő. Ez volt a Román–Magyar Társaság első nyilvános bemutatkozása a nagyközönség előtt.⁸²

⁷⁹ MMM NGy. Hd. 84.10.17.

⁸⁰ UMKL KÜM iratai 33018/1945.

⁸¹ Uo.

⁸² UMKL KÜM iratai 33092/1945.

A bukaresti Román–Magyar Társaság 1948 márciusában folyóiratot indított „Román–Magyar Folyóirat” címen. A folyóirat Petru Nistor, a bukaresti Román–Magyar Társaság főtítkárának szerkesztésében jelent meg. Az első szám beköszöntőjét Petru Groza, Románia miniszterelnöke írta.⁸³

Magyarország bukaresti nagykövetségének 1948. július 8-i jelentése arról tudósította Molnár Erik magyar külügyminisztert, hogy a Román–Magyar Társaságnak megalakult egy nagyszabedű tagozata, amely kizárólag a város román lakosságának az óhaja és kezdeményezése volt. Az előkészítés és szervezés munkájában különös lelkesedéssel vettek részt a nagyszabedű Gheorghe Lazár román leány- és fiúgimnázium tanárai és diákjai. A társaság június 12-én és 13-án ünnepélyes külsőségek között alakult meg. A városi színházban június 12-én este díszelőadás volt, melynek keretén belül a nagyszabedű román gimnázium ének- és táncgyűjtése magyar és román táncokat és dalokat adott elő. 13-án délelőtt a városháza dísztermében volt az a társaság alakuló közgyűlése, amelyen Ludovic Takács román nemzetiségügyi miniszter és Ioan Nistor egyetemi tanár a román vallásügyi minisztérium államtitkára beszédében hangsúlyozta a román–magyar népi demokráciák közötti szoros barátság fontosságát.⁸⁴ A Magyar követség részéről Keresztes Zoltán követségi titkár és Kovács György sajtóattasé vett részt az ünnepségen. A helyi sajtó közölte a két nap részletes eseményeit, programját, és egyben méltatta a kezdeményezőket és a szervezők érdemét.⁸⁵ A bukaresti Román–Magyar Társaság 1950. június 20-án egy bukaresti Magyar Hét megrendezésének programtervezetét készítette el. A program keretében olyan pontok szerepeltek, amelyeket valamilyen egyezmény keretében lehetett besorolni:

1. „Egy író venne részt, amely az író egyezmény keretében utazna ki, de tovább maradna.
2. A nehéz-, és textiliparból vennének részt az újítók kiállításán.
3. Előadóművészek részvétele zenei program keretében
4. Színházi előadások magyar rendezésben
5. A Film-egyezmény keretében, magyar játék-, és dokumentumfilm kerülne bemutatásra
6. A rádió-egyezmény kötelezettségeinket arra az időszakra sűrítene
7. A könyvkiállítás megrendezését, kiküldött szakemberrel
8. Sportvonalon ebben az időszakban három nemzetközi verseny kerül lebonyolításra, amelyen részt venne a magyar fél is, valamint a Honvéd SE labdarugó csapatát vinné ki. A magyar fél vállalta, hogy a barátsági hetet megelőzően megfelelő politikai és kulturális sajtóanyaggal látja el a román lebonyolító szervezetet.”⁸⁶

A barátsági hét megrendezését augusztusra tervezték. Megvalósításán dolgoztak a Magyar Külügyminisztériumban, a Kultuszminisztériumban és a Kultúrkapcsolatok Intézetében, amely erre az időre már teljesen átvette a Magyar–Román társaságok szerepét, tevékenységét.⁸⁷

⁸³ Délkelet I. évf. 4. szám. Budapest., 1949. ápr. 15. 10.

⁸⁴ UMKL KÚM iratai 63712/6/1948.

⁸⁵ UMKL KÚM iratai 05287/1950.

⁸⁶ Uo.

⁸⁷ A fotókat Váradi Zoltán készítette.

IRODALOM

IZSÁK 1938.

Izsák Lajos: Polgári ellenzéki pártok Magyarországon 1944–1949. Budapest, 1983.

PÖLÖSKEI–GERGELY–IZSÁK 1994.

Pölöskei Ferenc, Gergely Jenő, Izsák Lajos (szerk.): 20. századi magyar történelem 1900–1994. Budapest, 1994.

RÖVIDÍTÉSEK

VKM	= Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium
KÜM	= Külügyminisztérium
UMKL	= Új Magyar Központi Levéltár
MMM NGy. Hd.	= Munkácsy Mihály Múzeum, Nemzetiségi Gyűjtemény, Helytörténeti dokumentum

The history of the Hungarian–Romanian Society 1945–1950

– Lászlóné Csobai –

Résumé

The author was the first who undertook to write the history of the Hungarian–Romanian Society from 1945 till 1950. The introduction of the study analyzes the internal and external political state of Hungary at the end of the II. World War. The conditions of the establishment of the Hungarian–Romanian Society in Budapest is described in a distinct chapter. The study explains what initiative was launched at the end of the war and what forces and groups agitated and acted for the peaceful restoration of the country. The chapter Nr. three and four describe in details the establishment, objectives, organization structure, tasks and activities, realized programs of the Budapest Hungarian–Romanian Society and Debrecen Hungarian–Romanian Society. The study reveals what role played the Society in the restoration of the country after the war in 1945, and how much depended the Society on the politics. The history of the Debrecen Hungarian–Romanian Society is just shortly mentioned, because the archives source-material – relating to the activities of the regional branch societies – has been preserved very incompletely. The establishment, operation, program and the regional organizations of the Bucurest Romanian–Hungarian Society are just outlined in the fifth chapter, because its archives materials, to be found in Budapest, are very incomplete. Both the Budapest and Debrecen Hungarian–Romanian Society, carried on meaningful publishing activities, but it is valid also on the Bucurest Romanian–

Hungarian Society, that is referred – but without aiming at completeness – in the study. The author processed completely the archives sources concerning the period, in the New Hungarian Central Archives. Besides the rich archives material he used also the remains (could be found in the Historical Collection of the Mihály Munkácsy Museum) of Gábor Lükő, that contains also very rich documentation (writing, small print, publication and press).

Csobai Lászlóné
Munkácsy Mihály Múzeum
H–5600 Békéscsaba, Széchenyi u. 9.
E-mail: csobai@bmmi.hu

SZOMSZÉDAINK—BARÁTAINK
SZERKESZTI: KEMÉNY G. GÁBOR

I.
A VÁRADI HIDVERÉS

DUNAI MUNKAKÖZÖSSÉG
1946

2980
K-267

A VÁRADI HIDVERÉS

A „FAMILIA”
ANKÉTJA A ROMÁN-MAGYAR
SZELLEMI EGYÜTTMŰKÖDÉS RŐL

A
MAGYAR-ROMÁN TÁRSASÁG
ÉS A
DUNAI MUNKAKÖZÖSSÉG
SZERKESZTÉSÉBEN

A N O N Y M U S
1946

1. kép. A Magyar–Román Társaság által kiadott „A váradi hídverés” című kötet címlapja

2. kép. A Magyar–Román Társaság Asociația Maghiaro–Română című kiadvány címlapja

3. kép. A Magyar–Román Társaság politikai és kulturális tájékoztatójának címlapja

4. kép. A Magyar-Román Társaság Délkelet című tájékoztatójának címlapja

5. kép. A „Magyar út” című folyóirat címlapja

KELETI KAPU

1

A DEBRECENI MAGYAR-ROMÁN TÁRSASÁG KIADÁSA

1946
NOVEMBER

6. kép. A Debreceni Magyar–Román Társaság kiadásában megjelenő „Keleti kapu” című folyóirat első számának címlapja

KELETI KAPU

2

A DEBRECENI MAGYAR-ROMÁN TÁRSASÁG KIADÁSA

1947
JANUÁR

7. kép. A Debreceni Magyar–Román Társaság kiadásában megjelenő „Keleti kapu” című folyóirat második számának címlapja

A NAP LAKODALMA

ROMÁN
NÉPBALLADÁK

DEBRECEN

1947

8. kép. A Debreceni Magyar-Román Társaság kiadásában megjelent „A nap lakodalma” című kötet címlapja

MAGYAR

MAGYAR-ROMÁN TÁRSASÁG GYULAI SZERVEZETE

1. évi március hó 21-én, vasárnap
d. u. 4 órákor tartja alakuló gyűlé-
sét a Városháza nagytermében.
Az alakuló gyűlésen
beszédet mond Jon Vinte
budapesti román követ és meg-
hatalmazott miniszter, dr. Alexiu
György kultuszállományi, vala-
mint a Magyar-Román Társaság
Központi kikötője.

Este 7-kor a Forum Club előadótermében műsoros estét tart a Magyar-Román Társaság

A Műsoraik műsorai:

1. Műsor vezető: Dr. Mihálykó Áron, Székely Vesséző
2. Székely Csárdás (Földszőlő) Székely Vesséző, Székely Csárdás, Székely Csárdás
3. Műsor: Székely Csárdás, Székely Csárdás, Székely Csárdás
4. Székely Csárdás, Székely Csárdás, Székely Csárdás
5. Székely Csárdás, Székely Csárdás, Székely Csárdás
6. Székely Csárdás, Székely Csárdás, Székely Csárdás
7. Székely Csárdás, Székely Csárdás, Székely Csárdás
8. Székely Csárdás, Székely Csárdás, Székely Csárdás

Belföldi: 2 és 1 Ft.

A levelet a postai „Szabadság-híd” felcímszóra fordítsa.

Belföldi: 2 és 1 Ft.

ROMÁN

9. kép. A Debreceni Magyar-Román Társaság Gyulai Szervezetének plakátja.

MAGYAR-ROMÁN KÖNYVTÁR

SZERKESZTI: LŐRŐ GÁBOR

I.
KÉTNYELVŰ SZOROZAT

I.
A NAP LAKODALMA
ROMÁN NÉPBALLADÁK

A DEBRECENI MAGYAR-ROMÁN TÁRSASÁG KIADÁSA

A
NAP LAKODALMA

ROMÁN NÉPBALLADÁK

FORDÍTOTTA
KOMJÁTHY ISTVÁN

DEBRECEN
1947.

A Magyar-Román Társaságok története 1945-1950-ig

11. kép. Az Eger mellett lévő andornaki kastély

12. kép. Dr. Petru Groza román miniszterelnök látogatása a budapesti „Mocsáry Lajos” Kollégiumban